

Maar die menschen sterven straks weer hun natuurlijke dood, en dit nu is bij Jezus heel anders. Tot den ziner op Pathmos tocht zegt Hij, wanneer Hij Zijn rechterhand op hem legt: Vrees niet; Ik ben de eerste en de laatste; en Die leef; en zie Ik ben dood geweest; en zie Ik ben levend in alle eeuwigheid. Amen. (Openb. 2: 17, 18). Dat is de uitnemende grootheid Zijner Kracht.

Daar is een opstanding der dooden, van alle dooden, en de Kerk van Christus belijdt dan ook de opstanding des vleesches. Dan, naar Jezus eigen woord is die opstanding tweeledig. De ure komt, in welke alle die in de graven zijn, Zijne stem zullen hooren, en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der verdorpenis. (Joh. 5: 28, 29). Dan zullen zij allen leven en nimmer meer sterven.

Jezus eigen opstanding is een zalige opstanding.

En ziet, nu komt de grootheid van Gods kracht bij de opstanding des vleesches in het algemeen reeds uit. Wanneer Paulus zegt, dat vleesch en bloed het Koninkrijk Gods niet beervenen kunnen (1 Cor. 15: 50) dan moet dit niet zoo worden verstaan alsof er geen opstanding des vleesches ware, want een lichaam zonder vleesch en bloed is geen menschelek lichaam. De Apostel spreekt daar alleen van de zalige opstanding, en dan is „vleesch en bloed” niet anders dan wat in Philippensen 3: 21 heet ons „vernederd lichaam”. In zulk een „vernederd lichaam” zullen ook de niet zaligenden weer opstaan, maar Jezus stond op in een verheerlijkt lichaam, en aan dat lichaam van Christus zal eens het onzegelijke worden, naar de werking waardoor Hij ook alle dingen zichzelf kan onderwerpen (Phil. 3: 21). Zeker, de stofdeeltjes, de atomen waaruit het lichaam samengesteld is, wisselen, en als het eens zal zijn weggelaten in het graf, zal de ontbinding doorwerken. Het kan dan ook alleen door de grootheid van Gods Kracht in de ure der opstanding weer worden hersteld. Dan, nog uitnemender is de grootheid Zijner Kracht, waar het niet alleen hersteld, maar ook zal worden verheerlijkt.

En zie nu die uitnemende grootheid van Gods Kracht in de opwekking van Jezus. Hier door Zijn wonder Kracht de ontbinding tegengegaan, gelijk reeds David had geprofeteerd: Gij zult niet toelaten dat uw Heilige de verderving zij (Ps. 116: 10). Hier een genezing in eenige dagen van de wonden der doornenkroon, der geestelijken, der nagelen en der speer, zoodat slechts de „teekenen” bleven. Hier een weer doen vloeden van het hartbeeld, een weer doen werken van zenuw en spier, maar ook een, zij het dan nog aanvankelijk verheerlijkt, die maakt, dat Magdalena en de Emmausgangers hem niet aanstonds herkennen, en op den berg in Galilea zelfs sommige twijfelden (Mat. 28: 17), doch die, naar wij weten, voltooide is toen God door de uitnemende grootheid Zijner Kracht hem heeft gezet tot Zijne rechterhand in den hemel (Efeze 1: 20). Naar wij weten, want in die voltooide heerlijkheid heeft Johannes hem op Pathmos mogen aanschouwen, toen Zijn aangezicht was, gelijk de zon schijnt in hare kracht (Openb. 1: 16).

Zoo nu opziende tot het feit van den Paaschmorgen verstaat gij, weet gij eerst recht de uitnemende grootheid Zijner Kracht aan ons die gelooven.

Deze Godskracht die ook u eens zal brengen tot den rijkdom der heerlijkheid van Zijne erfenis in de heiligen.

Want het is dezelfde Kracht, die in u en in Jezus werkt.

Reeds nu in uw krachtadige bekeering, in uw bewaking voor al wat dreigt. Maar ook eens als gij komt in de schaduwen des doods, want door uw Borg is den dood zijn prikkel ontnomen en Satan kan u dan niets geen kwaad meer doen, uw sterven is „een doorgang tot het leven.” Maar ook eens in uw zalige opstanding tot dat leven der eeuwige Glorie, waarvan dan de volle, rijke genieting zal aanvangen.

Dezelfde Kracht in u en in Hem, indien gij met Jezus één plante zijt geworden.

Indien gij geloofd.

Maar dat dan ook op dit ons Paascheft, uw oogen zich openen tot uw uit de dooden opgewekten en opgestanen Heiland, om te weten de uitnemende grootheid Zijner Kracht aan ons die gelooven.

Dus wordt zoo machtig gesterkt uw Christelijke hope.

„Doen rijzen.”

Zie, ik zal haar de gezondheid en de genezing doen rijzen, en zal henlieden genezen, en zal hun openbaren overvloed van vrede en waarheid.
Jeremia, 33: 6.

Er is in alle leven een ebbe en een vloed. Wateren die rijzen en wateren die dalen. Een opkopen en een naar beneden gaan. Een nabootsing van het levenslot in de zon die vrolijk aan de trauwen opgaat, als in den glans van een bruidsgem, gelijk Psalm 19 het uitdrukt, en die, als de dag ten einde gaat, haar ommezwaai aan het firmament volbracht heeft, en bloedrood ondergaat.

Deze beeldrijke gedachte van het dalen en rijzen past de Heilige Schrift ook op het lot van Israël toe.

Die Sion gram waren zijn gevallen, jubelt de Psalmist in den zonen psalm, maar wij zijn geresen en staande gebleven. Babel, zoo zingt de profeet, zal zinken en niet weder opkomen. Jeremia klaagt in den aanhef van zijn Klageklagen van Jerusaleem, dat wonderbaarlijk omhaal is gedaald. En tegenover die klacht van zijn knecht, stelt God de Heere de machtige belotte:

Ik zal haar gezondheid, haar welstand door mijn waarheid doen rijzen.

Zoo herhaalt zich in de historie slechts, wat in het rijzen en dalen van de golven der zee zich in de diepte, en in het opkomen en ondergaan van de zon op het blauw des hemels, dagelijks voor onze oogen afspeelt.

De bergen van graniet staan vast, en tonen voor het oog althans geen verandering. En ook de bodem onder onze voeten blijft staan, gelijk hij voor eeuwen stond. Maar de wateren, die van de bergen afvloeien en de stranden bespoelen, zijn het beeld van het woelige, op en neer gaande leven. Zoo als de geweldige wateren ruischen, zoo ruischen ook de vloedgolven der natien in den loop der historie. En zoo als aan den hemel het opgaan van het licht met het nederdalen der duisternis afwisselt, zoo gaat ook in het leven van mensch en volk de ene maal de hooge glans op, en gaat een ander maal, na verbleeking, diezelfde glans in donkerheid en duisternis onder.

Van zulk een dalen en rijzen spreekt ook het leven van ons hart. Bovenal van dat ene machtige dalen in den val van zonde, en nog aangrijpend van dat ene machtige rijzen in de opwekking ten leven, als God ons door de opstanding van Christus doet oprijzen ten leven.

De zuurdeesem is het beeld, door Jezus zelf aan het natuurleven ontleend, om ons dat rijzen voor oogen te stellen.

Plat en vlak ligt eerst het deeg uit meel gekneet neder. Nu wordt in dat deeg een hand volle van het gezuurde deesem verborgen. En zie, wonderbaar gaat nu het deeg omhoog, en rijst.

Aldus, zegt de Heere, gaat het ook geestelijk toe. Het leven der menscheid, en het leven van uw eigen hart, ligt eerst plat en vlak ingezonken neder. Nu wordt in dat leven van ons geslacht, en in dat leven van ons hart, de zuurdeesem van Christus' waarheid verborgen. En zie, als vanzelf, van binnen uit, ziet gij nu dat eerst gedaalde leven, dat leven zonder verheffing, omhoog gaan, en het woord der profetie wordt vervuld: Ik zal uw menscheleke existentie, ik zal uw zielsbestaan doen rijzen.

En dan gaat het omhoog. Dan verheft het zich tot hoger en tot edeler aanzien. Het is of een onmerkbaar macht het optrekt, het opheft naar boven. Het rijst wonderbaar. En een existentie, als waarvan niemand droomden dorst, wordt zienderoog geboren.

Dit is de opstandingsgedachte, dit is het Paaschmysterie, dit is de Goddelijke gedachte van opwekking, van opstanding, van opheffing, van innerlijke verhooging.

Het is de hemelsche gedachte, waarin de almacht van onzen God, als we zoo zeggen mogen, zich zelf overtreft. Of zegt niet de apostel in den Efezerbrief, dat hierin openbaar wordt „de uitnemende grootheid van Gods kracht aan ons die gelooven, naar de werking der sterkte van zijn macht, die hij gewrocht heeft in Christus, toen Hij hem opwekte uit de dooden.” (1: 19, 20).

Eenzelfde Goddelijke gedachte, en eenzelfde Goddelijke almacht, en in de opstanding van Christus, en in de opheffing van den zondaar ten ewigen leven. Althoos het doen rijzen. De verrijzenis van Christus uit het graf, en de verrijzenis van den in dood en zonde geborene tot het leven der heerlijkheid.

Niet een verrijzenis om ons op te heffen, want niet wij rijzen zelve op; maar God doet ons rijzen. Wij zijn en blijven daarbij lijdelijk. De daad is Zijns, Zijns de vrucht des hoogen levens die ons toekomt. Stoffe niet tot zelfverheffing, maar tot nederigen dank, tot ewigen jubel, waarin nooit iets anders groot noch aanbiddelijk is, dan de ontferming Gods die ons verrijkt.

Maar die verrijzenis verrijkt ons dan toch wonderbaar.

We gevoelen en bespeuren het dan toch, 't zij we letten op het verschil tusschen onzen vroegeren toestand, en ons herboren bestaan, 't zij we ons eigen geluk vergelijken met de geestelijke armoede van wie nog omlaag zijn gedaald.

En ook dit merkt ge telkens weer: wie gedaald is daalt dieper, en wie God rijzen deed, dien doet Hij nog steeds rijzen.

Het is niet maar de daad van een oogenblik, maar een daad die doorgaat. Hij die Heere laat niet varen het werk zijner handen. Het gaat van genade tot genade. Altijd verder, altoos meer. Van heerlijkheid tot heerlijkheid. En wel verstaan, zal de groote schok, de groote stoot eerst komen als we onzen jongsten nikt geven, en als we, alle zonden afgestorven, rijzen tot het ewige licht.

Alleen maar, ook hier is ebbe en vloed. Telkens na de verheffing tot meerdere genade volgt inzinking, en het is eerst uit die inzinking, dat God ons dan weer rijzen doet tot hooger standpunt van genade, tot rijker zielsbevinding, tot overvloediger geestelijk krachtsbesef.

En daarom juist blijft de Opstanding van Christus ons toespreken, altoos weer ons oproepende tot de dingen die boven zijn, waar Christus is; en steeds weer gaat van die Opstanding van den Christus nieuwe kracht uit, om ons tot hooger bergvalke op te leiden.

Daarom is het Christelijke armoede lijden, zoo ge bij uw oorspronkelijke bekeering staat, en daarmee uw rijzen in de kracht des Heeren voltooid acht.

O, Gewisselijk, die oorspronkelijke bekeering is geheel eenig, die herhaalt zich niet, en zonder haar is er geen ewig leven.

Maar toch, die oorspronkelijke bekeering is en blijft slechts het uitgangspunt.

Ze is het verrijzen van de zons uwa levens boven de kinnen. Doch niet aan die kinnen moet de zons onzes levens hangen blijven. Ook die zons moet rijzen, altoos hooger rijzen, tot ze haar zenith in de volle middaghoogte bereikt heeft.

En dat nu is de worsteling van het Christelijke leven.

Eensrijds de Christelijke voldaanheid, de orthodoxe zelfgenoegzaamheid, de gedachte: Wij zijn het volk, Jerusaleem is ons, en daarom staan wij vast, want men stond, zonder hooger behoefte te kennen.

Maar ook, God zij dank, daartegenover anderzijds de nimmer inslimerende behoefte om steeds versche, nieuwe teuglen te drinken uit de Fontein des Levens, steeds dieper in de mysterien van het heil in te dringen, en steeds inniger en vuriger te dorsten naar den levenden God.

De maten meels moeten niet maar even oprijzen, om dan te blijven gelijk ze zijn. Neen, het zuurdeesem moet telkens hooger het deeg opheffen, en die opheffing kan en mag geen einde nemen, eer de drie maten meels geheel doorzuurd zijn.

En daarom ga telkens en telkens weer, en

vooral na ons Paascheft, onder al wie Christus mint, met klem, met kracht de roepstem uit van het *exultare*.

Staan de op den bergtop, dien we beklimmen mochten, zien we, vlak voor ons uit, weet en hooger top, die ons van verre wenkt. En daaraan richten we onze schreden, des zekers, dat op dien nieuwen, dien hooger top, zich nog rijker, nog ruimer, nog heerlijker vergezicht aan ons oog zal ontkleppen, en dat onze ziel, daarvan genietend, op nog hooger tonen roemen zal de genade en de heerlijkheid onzes Gods.

Amsterdam, 28 Maart 1902.

Voor de Vrouwenkampen in Zuid-Afrika.

Verantwoord in ons nummer van 23 Maart: f 707373; verder ontvingen wij van den heer W. J. Caspers, van de leerlingen der Chr. school te Heinoord f 0.67; van den heer E. C. v. d. Laan, van de leerlingen van het Geref. Gymnasium te Kampen f 10. Totaal f 7084.40.

Welkom aan Dr. Scheurer.

Verantwoord in ons nummer d.d. 23 Maart: f 246.0112; verder van Mr. van Dranen, van de meisjes der naaischool te Breukelen f 9.60; Totaal f 255.6112.

Prof. Noordtzi's bezwaren.

Nu wij het afwijkend concept van Dr. Klaarhamer en het advies van Prof. Lindeboom, om de concept-act niet aan te nemen, in de *Herant* hebben overgenomen, gebiedt de billijkheid, dat wij ook aan Prof. Noordtzi het woord verleen, om mee te delen, waarom hij het advies der 25 broederen niet tekenend.

Hij schrijft daarover in de *Bazuin* het volgende:

Men vraagt mij van verschillende zijden waarom ik, die in den regel een man van conciliante houding ben, mij heb onthouden van het broederlijk concert in zake het advies-contract om tot eenheid van opleiding te komen. Deze vraag verwondert mij te minder, nu mijn niet onderteekenen van dat advies in de *Herant* en andere bladen zoo eigenaardig welwillend wordt ingekleed, dat het schijnt alsof aan mijne onthouding niet veel betekenis behoefte gehecht te worden.

Dese omstandigheid noopt mij temeer om nu althans kort de redenen mede te deelen, die mij tot deze houding, zonder eenige overhaasting, hebben geleid.

Inde daad, ik ben nimmer een tegenstander geweest van het streven naar eenheid van opleiding in universitaire richting, waarbij de wetenschap wordt gebaat, het heilig recht der Kerken wordt gehandhaafd, haar welbegrepen welzijn wordt beoogd. Maar ik acht die eenheid noch voor den vrede der Kerken, noch voor den bloei der wetenschap beslist noodzakelijk, en velen zouden er nu niet zoo voor ijveren, indien maar niet hier en daar bedekt of niet bedekt, soms in strijd gehandeld werd met hetgeen ons de Heere o.a. in Philipp. II: 1-4 op het hart bindt. Bovendien, ik houd, naar de Woorden Gods, de eenheid van opleiding voor een kwestie van minder betekenis dan die van de eenheid der Kerken. Een betekende schreue in de Geref. Kerken zou ik niet over hebben voor de gebrekkige oplossing in 't contract voorgesteld. En ik vroeg met allen ernst: zijn de Kerken nu rijp voor een oplossing als waarvoor thans wordt geadviseerd, omdat enkele voorgangers, ondanks het besluit der jongste Generale Synode, de kwestie weer met haast koortsachtigen ijver aan de orde stellen, alhoewel ondergang den Kerken bedreigde? Of zou nog niet waar zijn, dat „al zou door stemmen „meerderheid in de kerkelijke vergaderingen de „loslating van Gymnasium en Theol. School „verkegen kunnen worden, het toch slechts op „verbeurte van al die liefde en steun zou „komen te staan, welke voor het beantwoorden „aan onze roeping onmisbaar zijn?” Neen, strijdens mathed vind ik geen geoorloofden drang om maar te accepteren, en vrees al een zeer slechte leedvrouw. Vooral als de Kerken „om te beginnen,” reeds zooveel moeten prijsgeven. Daarom moeten de Kerken met een kalm gemoed en met een helder oog beoordeelen of zij voor dit compromis de Theologische School te Kampen over hebben. Ik kan er alomg niet voor adviseeren.

Van mijne bezwaren, van welke ik aan 't eind van de vergaderingen der Broederen, uit hoofde van den korten tijd, die ons restte, slechts een enkel kon noemen, geef ik thans, zij 't samen-gevat, de voornaamste. Ik ga daarbij, althans in hoofdzaak, uit van het standpunt, dat wij Hoogleraren van de Theol. School verleden jaar in onze „Verklaring” etc. aldus onschreven: „Om al deze redenen zijn wij... eenparig „van overtuiging, dat de Geref. Kerken in „derzen tijd en onder de huidige omstandighe- „den hare eigene opleidingsschool niet mogen „prijsgeven.”... tenzij de Vereeniging voor „Geref. Hooger Onderwijs geheel van stand- „punt verandere en de Theol. Faculteit in die „verhanding tot de Geref. Kerken ga staan, „waarin thans de Theol. School te Kampen tot „haar is gesteld.”

Werd nu in 't ontwerp-contract daaraan, bij-sonderheden daargelaten, voldaan, dan zou- den wij werkelijk tot een compromis komen, „waarbij,” om met Dr. B. te spreken, „van weersijden, met behoud van beginselen, het een en ander toegegeven wordt om eenheid en vrede te verkrijgen.” En de Kerken zouden dan „waarlijk” eene eenheid van opleiding ver- krijgen, die in haar wezen duurzaam stand kan houden en daardoor juist tot rustige ontwikke- ling der vereenigde stichting en vreedzaam bloei der Kerken zou medewerken. Doch in 't advies-contract wordt daaraan niet voldaan. Want

1. die eenheid zou juist daardoor waar en duurzaam zijn geweest, omdat alsdan de Ker- ken hare Theol. School te Kampen, zij het ge- wijzigd, in de Theol. Faculteit als „de School der Kerken” en, zij het verzwakt, als „eigen in- richting,” zouden bewaard hebben, en dat niet bloot nominaal, maar reeel, niet in schijn, maar in wezen.

Doch dit contract spreekt in art. 7 wel even terloops als onverhoeds van die School (min- correct nog al van de Theol. School!) der Ker- ken in verband met de wederkeering benoeming van de tegenwoordige Hoogleraren van School en Faculteit tegelijk. Maar van een daaraan voorafgaande onschrijving van de ééne in- richting, die, naar wezen en doel „tegelijk de School der Kerken en de Theol. Faculteit der Univer- siteit is,” daarvan wordt in het contract niet gesproken. Zou zulk een onschrijving van wezen en doel in andere contracten van dien aard zeker niet ontbreken, hier is ze uit het oorspronke- lijke ontwerp verhuisd naar Art. 1 der „Advie- zen en mededeelingen,” die niet tot het con- tract behooren. In 't contract bestaat de School niet. Voor mij is dat gebrek, in verband met de gevoelens van andere Broederen, betekenis- vol genoeg!

2. Hetzelfde is 't geval met de dubbele hoe- daanigheid van de Hoogleraren in de Theol., zoowel van thans als van later, welke zij an- ders naar dat wezen en doel der vereenigde in- richting zouden „verkiigen. Huine, uit die hoedanigheid voortvloeiende rechten en ver- plichtingen worden wel in andere artikelen van 't contract ondersteld of omschreven. Doch van den tweevoudigen grond ervan, in verband met het tweevoudig karakter der ééne inrichting, is werkelijk in 't contract met geen woord melding gemaakt. Slechts in Art. II van de „Adviezen en mededeelingen” is van die „dubbele quali- teit” met even zoovele woorden sprake. Maar ook dit art. werd ter eldser ure buiten 't con- tract gebracht. Dit is een niet minder beteke- nend verschijnsel!

3. Zouden de Kerken, indien een advies in den geest van het bovengenoemde compromis der vijf Hoogleraren ware gegeven, werkelijk en onverkort handhaven „haar recht van be- noe- ming, schorsing en ontslag van de Hoogleraren in de Godgeleerdheid,” gelijk het zeer juist door één onzer is genoemd. Maar bij dit ontwerp- contract geven de Kerken in art. 3 dat beteke- nend recht beurtelings prijs, terwijl zij boven- dien zich in art. 3 en in art. 7 (schorsing) in de uitoefening van haar recht door Curatoren of Directeuren eener particuliere Vereeniging laten beheerschen en remmen, en aan dezen in art. 8 (ontslag) zelfs dezelfde rechten toekennen als zij, de Kerken, voor zich bedingen. En dit alles geschiedt terwijl door de handhaving van dat heilig recht der Kerken, gelijk voor eenigen tijd nog is uiteengezet, „de eenheid, de vrijheid „en de zelfstandigheid der Universitaire weten- „schap niet wordt verbroken,” en den voor- standers der Vereeniging voor H. O., met een beroep op Calvin en Dr. A. Kuyper Sr., werd toegevoegd: „Laat, naar een tusschen Kerken „en Vereeniging te sluiten verdrag, de benoeming „aan de Professoren in de Theologie aan de Ker- „ken over, en gij hebt de eischen van het heden „erkend en de rechten der toekomst gehandhaafd.”

Waarom dan ook thans niet de benoeming, de schorsing en het ontslag der Hoogleraren aan de Kerken gewaarborgd, Curatoren der Vrije Universiteit gehoord?

4. Zal nu, zonder dat „de Vereeniging geheel van standpunt verandere,” volgens art. 4 van 't contract aan de Hoogleraren, die thans aan de Theol. School zijn of later aan de vereenigde inrichting zullen benoemd worden, de verplichting worden opgelegd, dat zij behalve de Formulieren van Eenigheid — ook nog zullen onderteekenen de verklaring in art. 1 der „Instructie voor de Hoogleraren” van de Vrije Universiteit voorgescreven, dat zij „het in art. 2 der Statuten aangegeven standpunt aanvaarden.” En dat zal geacht worden niettegenstaande, bij het jarenlange geschrift over art. 2 der Statuten, telkens bleek, dat de wel begrepen inhoud ervan niet gedekt wordt door de formele uitdrukking en dus onwaar is; niettegenstaande laatst nog werd betoogd, dat die „formule onvolledig, on- duidelijk en onwettig is,” niettegen- staande door ons, Hoogleraren van de Theol. School, ten vorigen jare eenstemmig is ver- klaard, „dat op het standpunt der Vereeniging „confessioneel en wetenschappelijk met elkander in „strijd zijn!”

Toch zou dat art. 1 der Instructie wel degelijk veranderd kunnen worden ('t zal immers zelfs spoedig in een ander opzicht gewijzigd worden?) Ook wordt in art. 2 der Statuten volstrekt niet geacht, dat men juist in een anderen zin dan door onderteekening van de Formulieren van Eenigheid zal aanvaarden de Geref. beginselen uit Gods Woord afgeleid en naar de Belijdenis van de Geref. Kerken ver- klaard of tot ontwikkeling gebracht. En des- niettemin zal nu, tenzij de Kerken het verhoeden, ons Hoogleraren, die nu aan de Theol. School zijn, en hen, die later door de Kerken zullen beoogd worden, maar bezwaar hebben in die verklaring — om benoemd te kunnen worden aan de vereenigde inrichting opgelegd worden om door een plechtige belofte ons op een zoo- daanig artikel te verbinden met al de mogelijke gevolgen van dien? Want wel mag bij mogelijk conflict, volgens het bepaalde bij art. 7 v. h. contract, de ongelukkige commissie van enquête (art. 11 Reglem. v. d. Algem. Vergad. der Ver- eeniging) voor Hoogl. in de Theologie niet toe- gepast worden; wel zal naar dat art. 7 schor- sing wegens afwijking in de leer etc. slechts van (de Curatoren van) de Kerken uitgaan. Maar toch kunnen Directeuren en Curatoren der Vereeniging, gebruik makende van art. 6 v. h. contract, van de Statuten der Vereeniging en van hunne eigen Instructien, heel wat moeite veroorzaken en iemand zedelijk onmogelijk ma- ken in verband met dat in art. 2 der Stat. min- helder omschreven „standpunt” der Vereeniging, gelijk straks is geschetst. Derhalve vragen wij: Mogen de Kerken de door haar reeds benoemde of later beoogde Hoogleraren, die deze beza- ren deelen, daaraan opofferen? En bovendien, ook al zou de Gen. Synode, volgens art. 4b v. h. contract, „vrijheid” geven „de verklaring te onderteekenen,” dit kan niemand van gewetensbezwaren ontheffen op 't heilig terrein van geloofen. Alleen de Vereeniging kan het strijke- lijk wegnemen, zoo ze wil.

5. Is het een fout m. i., dat in 't contract niet is opgenomen als overgangsbepaling art. VII der Adviezen en meded. Niet hier, maar in 't contract zelf behoort zulk een gewichtige bepaling van financielen aard en voortdurend karakter.

6. Doch vooral heb ik zeer ernstig bezwaar tegen wat ik, in verband met art. 12 v. h. con- tract, maar noemen zal de onvastheid en de onvolledigheid van 't contract. Of beteekent het om zoo te zeggen niets, dat het contract elk oogenblik kan opgezegd? Reeds bij zichzelve beschouwd is eene Vereeniging zwak, wissel- vallig. Maar hoeter vermoedert niet het gevaar voor de Kerken in zake de opleiding tot den dienst des Woords, indien de Vereeniging tel- kens, als zij haar zin niet verkrijgen kan, het contract opzeggen kan en dus tot verandering dwingen? Men vergeet niet, wat wij reeds be- leefden ondanks een met groote meerderheid door de Gen. Synode van Gr. genomen besluit, dat, om met de *Bazuin* te spreken, de Kerken „om te beginnen” nu reeds een deel van het

zeggenschap over de opleiding hebben af te staan” dat enkele art. van het ontwerp contract van Dr. Klaarhamer, waarmede andere invloed-rijke Broeders instemmen, reeds op meerdere eischen in de toekomst wijzen, zoodat er toch geen rust komt. Bovendien, waar is de bepa- ling, die voorziet in geval van verschil tusschen Vereeniging en Kerken over uitlegging of toe- passing van eenig artikel v. h. contract? Inde- daad, er is reden te herhalen: „de Kerken mogen zich wel tien maal bedenken eer zij de opleiding tot den dienst des Woords laten varen”....

Ten slotte nog een enkel woord in verband met het mogelijk verkrijgen van subsidie en den effectus civilis voor de Vereeniging. Terecht werd daarop door Dr. B. gewezen, als op „een ernstig bezwaar.” De jongste *Herant* meent, dat er van de zijde der Vereeniging geen gevaar is voor het aanvaarden van subsidie. Doch ook ik ben daarop nog niet zoo gerust. 't Is zoo verdelijdelijk als een subsidie van, laat ons stellen, 20 tot 30 mille 's jaars kan verkegen worden. De Vereeniging heeft nog wel niet openlijk „gebedeld,” maar zij staat voor een „reuzen- taak,” en er is zooveel geld noodig om die te volbrengen! En bovendien, het „ernstig bezwaar” was mede aan 't verkrijgen van den effectus civilis ontleend. Daarover zweeg de *Herant*. Naar 't verkrijgen ervan wordt, en terecht, reeds lang begeert uitgezien. Maar kan men 't zich werkelijk voorstellen, dat de Vereeniging een en ander van den Staat zou kunnen verkrijgen zonder zekere waarborgen? Geeft niet hetgeen thans reeds door de Regering als voorwaarde in uitsicht gesteld wordt tot nadere bevestiging van 't voor de Vrije Gymnasia verkregen pro- motie-recht, een betekende waarschuwing? De Staat kan niet altijd in de wet bepalen wat wij theologen zoo gemakkelijk ons voorstellen als zekere oplossing van bezwaar. Leerde ons de geschiedenis van 't vrije lager onderwijs niet reeds zeer veel? In elk geval, laat de Kerken ook daarom temeer voorzichtig zijn. Het Gym- nasium kan, vooral als er uitsicht komt op subsidie van enkele duizenden, gemakkelijk onder zekere voorwaarden overgedaan worden aan een Vereeniging. Maar dat de Kerken toch bij voorbaat wel en goed zorgen, dat ze, indien ze op zulk een compromis willen ingaan als waarvan nu sprake is, niets prijsgeven van de opleiding tot den dienst des Woords, alvorens zich verzekerd te hebben, dat zij met deze direct noch indirect komen in eenige afhanke- lijkheden van den Staat.

De Kerken staan voor een hoogst gewichtige beslissing. Zij hebben een goed recht om dit ontwerp-contract te verwerpen of daarin ver- anderingen, zij 't met wijs overleg, aan te bre-ngen als de adviseerende Broeders om het advies aan te bieden. Van den eisch: „aanname van verwerpen,” mag, kan hunnerzijds tegenover de Kerken geen sprake zijn. Dat ook andere Broeders 't recht hebben een ander advies ter overweging aan te bieden, behoefte betoogd. Geve God, die rijk is in barmhertigheid, den Kerken bijzondere genade en licht om in deze hoogst gewichtige aangelegenheid een juist en gelukkig besluit te nemen!

M. Noordtzi.

Kampen, 12 Maart 1902.

1) Mochten ambtdragere en leden, die het in hoofdzaak met mij eens zijn, meenen dat het voor zulk een advies noodig is na 't Paascheft te Utrecht samen te komen tot nadere overleg, dan kunnen zij mij een bewijs van instemming toe- zenden voor den 27sten dezer.

De meeste van deze bezwaren waren aan de broederen, die te Utrecht vergaderden, reeds bekend, maar Prof. Noordtzi heeft natuurlijk het volle recht deze bezwaren publiek te maken, opdat ieder wete, waarom hij ten slotte bij het gevoelen der overgrote meerderheid zich niet neerleggen kon.

Prof. Noordtzi is, gelijk hij zelf verklaart, nimmer een tegenstander geweest van het sturen naar eenheid van opleiding in uni- versitaire richting. In dat opzicht staat hij dus principieel niet naast, maar tegenover Prof. Lindeboom, die zulk een eenheid niet begeerlijk acht. Wel blijkt daarentegen uit dit stuk, dat Prof. Noordtzi evenals Dr. Klaarhamer tegen het voorgestelde com- promis allerlei praktische bezwaren heeft, omdat z. i. de rechten der kerken daarin niet genoegzaam gewaarborgd zijn.

Onzes inziens doet men dan ook niet bil- jk, wanneer men den moed van Dr. Klaar- hamer prijst, die waagde voor zijn meening openlijk uit te komen, al stond hij alleen, terwijl men Prof. Lindeboom en Noordtzi een verwijt zoo maken, dat zij met het compromis niet meegingen.

Het moet elk dezer broeders strijd heb- ben gekost, zij het dan ook den een meer den ander minder, om tegen den stroom op te roeien. En hoe wenschelijk het ook geweest ware met het oog op den vrede en de rust der kerken, dat de broeders te Utrecht een eenparig advies hadden ge- geven, door allen geteekend, — ten slotte staat of valt ieder zijn eigen heer en moet, afge- zien van alle nadeelge gevolgen, die er uit voortvloeien, het recht om voor zijn over- tuiging op te komen, aan ieder worden ge- gund.

Van critiek op de bezwaren door Prof. Noordtzi ingebracht, zullen wij ons onthou- den. Wanneer men, gelijk hij in dat schrijven doet, het standpunt inneemt, dat eenheid van opleiding alleen te verkrijgen is, wanneer de kerken het uitsluitende en beslissende zeggenschap krijgen over de Theol. faculteit, zoodat bij benoeming, schor- sing en ontslag der Hoogleraren de Univer- siteit niets meer te zeggen heeft, dan zijn deze bezwaren volkomen gewettigd. Het zal echter duidelijk zijn, waarom op dezen grondslag nooit tot overeenstemming te komen was. Wie begeert, dat de ene partij haar beginsel prijs geeft, wil geen compromis. Van het standpunt van hen, die uit beginsel niet voor een kerkelijke school, maar voor een Vrije Universiteit zijn, zouden zeker even ernstige bezwaren tegen het advies der meerderheid kunnen ingebracht worden. Wanneer zij trots deze bezwaren het advies geteekend hebben, dan is dit, omdat naar hun overtuiging het van hen gevraagde offer geen verzaking van hun beginsel meebrengt en zij gelooven, dat in de kerken geen vrede en rust komen kan voordat de opleidings-kwestie is opge- lost.

In dit laatste opzicht verschillen wij dan,

ook van meen- gens hem zo- geen gevaar- wanneer men- het te Groning- over en weer- Apostel in Pl- als den eisch- Noordtzi heb- oordeel over- wij. De stem- nu weer in e- alle verband t- de Vrije Univ- Theol. faculte- toonen genoeg- miger hart- smelting van- kerken van o- op de gede- luidde genoe- onze overtuig- Curatoren der- door de kerke- kerken in het- zonder eene- hebben onder- en de rust de- Hoewel wij- verkorte recht- te brengen, i- over den be- alle pogingen- gevoelen te d- wij ons echte- haalde uitdr- doet het voo- opkomen voo- en de onder- deze rechten- Zulk een voo- die met het- Heilige recht- den loop der- rechten, die- de kerk gescl- die deze rechl- verkorten. 2- van de souve- kring, erkent- ten volle. In- Woord dan o- recht had toe- theologie te- ontslaan, zo- broederen uit- moeijig buige- heilig Woord.

Daar wij h- over het Utre- ten slotte on- gund van ee- die blijkbare- pers aanstoot- Het com- bieden, zoo- genanten of v- om het doot- voorstanders- zij voor de v- leiding aans- ander resulta- rale Synode- wordt, die- staan en dan- geen van be- omdat een l- stemmen in s- over en weer- Men heeft- willen leggen- dwingen een- haar overtuig- Dese voo- Vooreerst- zich eenig ze- of over de le- Wij leven in- wij zelf zijn- aan anderen- hebben dan- dacht, de afw- hamer of va- en Noordtzi- te stellen. In- vieren in hu- gedeeld, van- onthouden e- geprezen, die- En ten tw- blik ontkend- volle vrijheid- niet alleen a- maar op alle- dit met gene- van wederzij- Onze raad- aan te neme- uit de prac- naar beide zij- uiterste gren- ging, die ru- onderhandeli- roonlijk en l- Maar evenm- duiden, dat- hebben uitg- gewaarschu- verandering- zin zoals D- Prof. Noordt- breuk van h- Dat wij i- staan, blijkt- die te Utre- ben, over e- het concept- velen en ver- te zullen ont- eeniging voo- de kerken v- waardoor n- beide partije-

Daar wij h- over het Utre- ten slotte on- gund van ee- die blijkbare- pers aanstoot- Het com- bieden, zoo- genanten of v- om het doot- voorstanders- zij voor de v- leiding aans- ander resulta- rale Synode- wordt, die- staan en dan- geen van be- omdat een l- stemmen in s- over en weer- Men heeft- willen leggen- dwingen een- haar overtuig- Dese voo- Vooreerst- zich eenig ze- of over de le- Wij leven in- wij zelf zijn- aan anderen- hebben dan- dacht, de afw- hamer of va- en Noordtzi- te stellen. In- vieren in hu- gedeeld, van- onthouden e- geprezen, die- En ten tw- blik ontkend- volle vrijheid- niet alleen a- maar op alle- dit met gene- van wederzij- Onze raad- aan te neme- uit de prac- naar beide zij- uiterste gren- ging, die ru- onderhandeli- roonlijk en l- Maar evenm- duiden, dat- hebben uitg- gewaarschu- verandering- zin zoals D- Prof. Noordt- breuk van h- Dat wij i- staan, blijkt- die te Utre- ben, over e- het concept- velen en ver- te zullen ont- eeniging voo- de kerken v- waardoor n- beide partije-

Daar wij h- over het Utre- ten slotte on- gund van ee- die blijkbare- pers aanstoot- Het com- bieden, zoo- genanten of v- om het doot- voorstanders- zij voor de v- leiding aans- ander resulta- rale Synode- wordt, die- staan en dan- geen van be- omdat een l- stemmen in s- over en weer- Men heeft- willen leggen- dwingen een- haar overtuig- Dese voo- Vooreerst- zich eenig ze- of over de le- Wij leven in- wij zelf zijn- aan anderen- hebben dan- dacht, de afw- hamer of va- en Noordtzi- te stellen. In- vieren in hu- gedeeld, van- onthouden e- geprezen, die- En ten tw- blik ontkend- volle vrijheid- niet alleen a- maar op alle- dit met gene- van wederzij- Onze raad- aan te neme- uit de prac- naar beide zij- uiterste gren- ging, die ru- onderhandeli- roonlijk en l- Maar evenm- duiden, dat- hebben uitg- gewaarschu- verandering- zin zoals D- Prof. Noordt- breuk van h- Dat wij i- staan, blijkt- die te Utre- ben, over e- het concept- velen en ver- te zullen ont